

Folkhälsopolicy

Dokumentnamn Folkhälsopolicy	Beslutande Kommunfullmäktige	Dokumenttyp Policy	
Fastställt KF 2016-11-28, § 120. Gäller från och med 2017-01-01.	Senast reviderad	Giltighetstid Tills vidare	Detta dokument gäller för Alla nämnder och förvaltningar

Syfte

Folkhälsopolicyn anger Vingåkers kommuns politiska viljeriktning för hur det övergripande folkhälsoarbetet ska utvecklas och genomsyra samtliga verksamheter. Policyn är ett politiskt styrinstrument för att skapa ett långsiktigt folkhälsoarbete i kommunen.

Bakgrund

Folkhälsopolicyn och dess prioriterade områden grundar sig dels på nationell och lokal folkhälsopolitik men också på hälsoläget i Vingåker. Nedan beskrivs dessa delar kortfattat.

Nationell folkhälsopolitik

Det nationella målet för folkhälsopolitiken är att ”skapa samhällliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen”. För att uppnå det övergripande målet bör arbete ske inom 11 utpekade målområden:

1. Delaktighet och inflytande i samhället
2. Ekonomiska och sociala förutsättningar
3. Barn och ungas uppväxtvillkor
4. Hälsa i arbetslivet
5. Miljöer och produkter
6. Hälsofrämjande hälso- och sjukvård
7. Skydd mot smittspridning
8. Sexualitet och reproduktiv hälsa
9. Fysisk aktivitet
10. Matvanor och livsmedel
11. Alkohol, narkotika, dopning och spel

Viktiga aktörer inom dessa målområden är bland annat kommun, landsting och ideell sektor.

Vingåker kommuns vision 2020

3 (9)

I Vingåker kommuns vision beskrivs vikten av en god folkhälsa och en god samverkan i dessa frågor:

”Tillsammans tar vi, medborgare, näringsliv och kommun, ansvar för vår hälsa och gemensamma livsmiljö. Vi är stolta över att varje plats i kommunen bidrar med sin egen karaktär och historia. Vi uppmuntrar nytänkare och berömmar framgång. Vi vågar bry oss. Medborgare, näringsliv och kommun är på samma våglängd. Därför lyckas vi.”

Vingåker kommuns övergripande mål

År 2016 antog kommunfullmäktige i Vingåkers kommun sju övergripande mål för kommunens arbete. Övergripande mål 2 beskriver folkhälsa som ett av kommunens prioriterade områden:

”Kommunen ska erbjuda barn och ungdomar goda skol- och uppväxtvillkor samt för alla invånare förutsättningar för bra levnadsvillkor och en god folkhälsa.”

Hälsoläget i Vingåkers kommun

Beskrivningen av hälsoläget i Vingåkers kommun utgår från de 11 nationella målområdena för folkhälsa och sammanfattas nedan under rubrikerna demografi, livsvillkor, levnadsvanor och hälsa. För en mer detaljerad beskrivning, se bilaga 1.

Demografi

De största befolkningsgrupperna i Vingåkers kommun är barn och ungdomar samt 65 år eller äldre. Vingåker har en något högre medelålder än länet och riket. Kommunen har en relativt låg andel invånare med utländsk bakgrund trots en lång tradition av mottagande av asylsökande. Under de senaste åren har Vingåker varit en av de kommuner som tagit emot störst andel asylsökande i förhållande till sin kommunstorlek. Detta påverkar bland annat skolan med en ökad andel elever med utländsk bakgrund.

Livsvillkor

Livsvillkoren är en av de grundförutsättningar som har störst påverkan på folkhälsan. Södermanland avviker negativt från riket när det gäller livsvillkor och Vingåker har i stort sämre värden än länet. Detta gäller bland annat försörjningsmätt, barn i ekonomiskt utsatta hushåll, öppen arbetslöshet samt unga som varken arbetar eller studerar (UVAS). Andel elever med gymnasiebehörighet har minskat kraftigt under en femårsperiod. Detsamma gäller för meritvärdena.

Vingåker har dock hos den vuxna befolkningen höga värden när det gäller trygghet och tillit till människorna i sitt bostadsområde samt ett högt valdeltagande.

Levnadsvanor

Levnadsvanor har ett starkt samband med livsvillkor och social position. Bland annat påverkas de av kultur, traditioner och socioekonomisk tillhörighet. I Vingåker är det en högre andel ungdomar som röker och/eller har provat alkohol än i länet och riket. Även nyblivna föräldrar röker i högre utsträckning. Vingåker har även en större andel invånare med övervikt, både bland ungdomar och i den vuxna befolkningen.

Hälsa

Hälsan kan ses som ett resultat av våra genetiska förutsättningar, våra livsvillkor och levnadsvanor. I Vingåker anger en lägre andel att de mår bra eller mycket bra jämfört med länet. Den psykiska ohälsan i form av stress, oro och sömnsvårigheter har under flera år ökat nationellt och samma trend kan ses hos ungdomarna i Vingåker. Andelen med värk i kroppen är relativt hög i Vingåker, både i den vuxna befolkningen och hos ungdomarna.

Prioriterade områden för folkhälsoarbete i Vingåkers kommun

För att uppnå och bibehålla en god folkhälsa behöver arbete ske inom samtliga 11 målområden för folkhälsa. Utifrån hälsoläget i Vingåkers kommun behöver dessa områden särskilt prioriteras:

- Ekonomiska och sociala förutsättningar
 - Utbildningsnivå
 - Sysselsättning
- Barn och ungas uppväxtvillkor
 - Psykisk hälsa

Genomförande

Nämnderna ansvarar för att bryta ner folkhälsopolicyn till nämndspecifika mål. Samverkan mellan nämnder men också inom den egna verksamheten är en förutsättning för ett välfungerande folkhälsoarbete i kommunen. Även samverkan med externa aktörer är viktigt för ett framgångsrikt folkhälsoarbete.

Revidering

Folkhälsoberedningen ansvarar för revidering av folkhälsopolicyn. Detta sker en gång per mandatperiod eller oftare vid behov.

Bilaga 1. Hälsoläget i Vingåkers kommun

5 (9)

Sammanställd September 2016

Demografi

De största befolkningsgrupperna i Vingåkers kommun är barn och ungdomar samt 65 år eller äldre. Åldersgruppen vuxna 40-60 år förväntas enligt prognos att minska de kommande åren. [1] Medelåldern i kommunen är något högre än läns- och rikssnitt. Vingåker har 2015 en låg andel invånare med utländsk bakgrund (14%) jämfört med både läns- (23%) och rikssnitt (22%). [2] Detta trots ett högt mottagande av nyanlända i relation till kommunens storlek. [3] Det höga mottagandet, framförallt de senaste två åren, har blivit märkbart bland annat för skolan i Vingåker. [4]

Livsvillkor

Livsvillkor, såsom sociala och ekonomiska förhållanden har ett betydande samspel med hälsan. I enskilda fall kan det vara så att det är de sociala eller ekonomiska förhållandena som påverkar ohälsa och ibland så är det ohälsan som orsakar de ekonomiska och sociala problemen. För befolkningen som helhet är det dock framförallt livsvillkoren som påverkar hälsan. [2]

Utbildning

Vingåker har tidigare legat över rikssnittet med en hög andel ungdomar som går ut grundskolan med behörighet till gymnasiet. Sedan 2011 har dock andelen sjunkit och strax över 60% av eleverna går nu ut grundskolan med gymnasiebehörighet. Den nedåtgående trenden bröts dock 2016 där en svag ökning kunde ses. [5]

Meritvärdena i grundskolan har lång tid legat lågt och har sjunkit de senaste åren till ett värde på ungefär 170 av 320 totalt. År 2016 noterades dock en svag ökning av meritvärdena. [5]

Utbildningsnivån i länet är lägre än riket och inte ens den kommun i länet som har högst utbildningsnivå når upp till rikssnittet. När det gäller andel med eftergymnasial utbildning 16-24 år har Vingåker de lägsta nivåerna i länet, 18% jämfört med 28% i länet och 35% i riket. [2]

Arbetslöshet

Arbetslösheten har under hela 2000-talet varit högre i Södermanland än i riket. Den har tydligt följt konjunktursvängningarna och andelen arbetslösa har hela tiden varit något högre bland män. [1] Under det senaste året har den öppna arbetslösheten i Vingåker (3,7%) varit i nivå med länet (4,1%) men högre än riket (3,2%). [6]

Andelen ungdomar i Vingåker som varken arbetar eller studerar är bland de högsta i länet, framförallt när det gäller ungdomar 25-29 år. [7]

Även när det gäller försörjningsmått skiljer sig Södermanland från riket med ett högre mått. Vingåker är en av de Sörmländska kommuner som har högst försörjningsmått räknat per individ (58,1 jämfört med 56,1 för länet och 47,9 för riket) A-kassan och försörjningsstödet motsvarar rikssnitt eller lägre medan socialförsäkringen ligger på en högre nivå än både läns- och rikssnitt. [2]

Ekonomiska förutsättningar

Medianinkomsten i Vingåker är lägre än både läns- och rikssnitt. Detta gäller både män och kvinnor. [2]

Andelen som upplever en ekonomisk trygghet och svarar att de inte har haft några svårighet att klara av löpande utgifter är 86 % i Vingåker, vilket är både läns- och rikssnitt. Inom vissa grupper är dock den ekonomiska tryggheten avsevärt lägre, till exempel bland ensamstående föräldrar. [2]

I Vingåker lever 15% av barnen i åldern 0-17 år i ekonomiskt utsatta hushåll, det vill säga i hushåll med låg inkomst eller försörjningsstöd. Detta ligger i samma nivå som länssnittet (16%) men högre än rikssnittet (12%). Den ekonomiska utsattheten är vanligare hos barn med utländsk bakgrund. [2]

Sociala förutsättningar

Lite mer än hälften av ungdomarna i åk 9 i Vingåker bor tillsammans med båda sina föräldrar, vilket också motsvarar länssnittet. [2]

I Vingåker känner majoriteten av den vuxna befolkningen sig trygga och känner tillit till människorna i sitt bostadsområde. Resultaten sticker ut positivt både gentemot läns- och rikssnitt. [2; 8]

Deltagande

Valdeltagandet 2014 var klart högst i Vingåker jämfört med de andra Sörmländska kommunerna och det var även högre än rikssnittet. Detta gäller både för riksdags-, landstings- och kommunval. [2]

Ungdomars deltagande i föreningslivet har tidigare varit högt relativt länet, men under senare år har Vingåker fallit ner under länssnittet och har ett lågt föreningsdeltagande generellt. [9]

Levnadsvanor

Våra levnadsvanor har ett starkt samband med våra livsvillkor och vår sociala position. Levnadsvanorna är en del av vår livsstil och en viktig del av vår identitet. De påverkas bland annat av kultur, traditioner och socioekonomisk tillhörighet. Levnadsvanorna påverkar i sin tur vår hälsa. [2]

Rökning

Andelen dagligrökare har sjunkit kraftigt i Södermanland under de två senaste decennierna och har nästan halverats. I Vingåker röker 12% av den vuxna befolkningen, vilket är lägre än länsnittet. [2]

Även dagligrökningen bland ungdomar sjunker. Pojkar i åk 9 i Vingåker röker i lägre utsträckning än i länet. För flickor i åk 9 syns dock inte samma nedåtgående trend och 14% svarar att de röker dagligen. [9]

I Södermanland är det en högre andel blivande mödrar som röker än i riket. Ungefär 8% av Vingåkers blivande mödrar röker vilket är högre än riket och något lägre än länsnittet. [2]

Alkohol

I Vingåker berusar sig 40% av männen i åldern 16-34 år minst en gång per månad. Motsvarande siffra för kvinnor är 23 %. Detta ligger i nivå med länsnittet. [2]

Alkoholkonsumtionen bland ungdomar har en nedåtgående trend i Sverige. Trenden kan följas även i Vingåker som har en sjunkande andel elever i åk 9 som har provat alkohol någon gång. Trots en minskande trend ligger Vingåker högre än länsnittet. [9]

Motion

Andelen invånare i Vingåker, 16-84 år, som är fysiskt aktiva minst 30 min per dag är 67% vilket är högre än länsnittet och i nivå med riket. [2]

Andelen av ungdomarna i åk 9 som tränar 2 gånger i veckan eller mer på sin fritid (65%) ligger under länsnittet (69%). [9]

Runt 60% av invånarna i Vingåker 16-84 år är överviktiga vilket är betydligt högre än läns- (54%) och rikssnitt (49%). Detta gäller både kvinnor och män. [1] Hos ungdomarna i Vingåker ses starten till samma trend och 21% av eleverna i åk 9 är överviktiga/kraftigt överviktiga jämfört med 18% i länet. Det skiljer sig dock mellan könen och framförallt killarna sticker ut jämfört med länsnittet (32% i Vingåker och 23% i länet). [9]

Hälsa

Hälsan kan ses som ett resultat av våra genetiska förutsättningar, de livsvillkor och de levnadsvanor vi har och lever under. [2]

Självskattad hälsa

I Vingåker uppger 67% av invånarna 16-84 år att de har bra eller mycket bra hälsotillstånd, vilket är något lägre än både läns- (70%) och rikssnitt (73%). Männen i Vingåker uppger i lägre utsträckning än kvinnorna att de har ett bra eller mycket bra hälsotillstånd (65%) och avviker från både länet (73%) och riket (75%). [2]

I Vingåker uppger 73% av ungdomarna i åk 9 att de mår bra eller mycket bra, länssnittet är 79%. Framförallt flickorna avviker negativt i resultatet. [9]

Värk

Rörelseorganens sjukdomar är tillsammans med psykiska sjukdomar de vanligaste orsakerna till nedsättning av arbetsförmåga, långvarig sjukskrivning och förtidspensionering. [2]

I Sörmland anger en högre andel av den vuxna befolkningen att de har värk i kroppen än i riket. Fler kvinnor än män svarar att de har värk. I Vingåker har ca 50% av den vuxna befolkningen rygg- eller höftsmärtor och/eller värk i händer, armbågar, ben eller knän. Männen i Vingåker har högst värden i länet när det gäller värk i händer, armbågar, ben och knän. [2]

Bland Vingåkers ungdomar i åk 9 anger 32% av flickorna och 11% av pojkarna att de de senaste tre månaderna har haft värk i axlar/skuldror/nacke mer än en gång i veckan. Flickorna avviker negativt från länets resultat. [9]

Psykisk ohälsa

Psykisk ohälsa, i form av ångslan, oro ångest ökar i Sverige och i Sörmland. Detta är en av de dominerande orsakerna till förtidspension och bidrar till den största sjukdomsbördan tillsammans med hjärt- och kärlsjukdomar. Kvinnor svarar i högre utsträckning att de är drabbade av ångslan, oro och ångest än män. [2]

Den vuxna befolkningen i följer i stort länets och rikets värden, med undantag för stress som är lägre i Vingåker (detta då stressnivåerna tycks vara lägre i den äldre befolkningen). [2]

Ungdomarna i åk 9 i Vingåker följer trenden i riket och både stress, oro och sömnbesvär ökar. Problemen finns i ungefär lika stor utsträckning som i länet men när det gäller stress avviker pojkarna negativt från länets resultat. [9]

Källor

9 (9)

1. *Befolkningsprognos 2016-2025 - Vingåkers kommun*. Statisticon; 2015.
2. Folkhälsocentrum, Landstinget Södermanland. *Hälsan i Södermanland – en kommunbeskrivning*; 2016
3. Migrationsverket: www.migrationsverket.se
4. Elevhälsan Vingåkers kommun [Muntlig information]; 2016
5. Kommun och landstingsdatabasen: www.kolada.se
6. Arbetsförmedlingen: www.ams.se
7. Wikström, Fredrik. *Alla unga kan jobba eller studera – vi förmedlar kunskap, målgrupp, metoder och hinder och möjligheter*. Temagruppen Unga i arbetslivet; 160901.
8. Institutet för kvalitetsindikatorer. *Trygghetsmätning 2015. Polismyndigheten i Södermanland. Resultat från Vingåker*; 2015
9. Landstinget Södermanland. *Liv & hälsa ung 2014. Kommunprofil för Vingåker. Resultat 2008-2014*; 2014.